

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Focea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmend:
odată 14 fil., a doua
oră 12 fil., a treia
oră 10 fil.

Tot ce privește foia,
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirei”
în
Blaș.

Foie bisericescă-politică.**Anul XIII.****Blaș 3 Octobree 1903.****Numărul 40.****IARĂ-ȘI CRISĂ.**

(=) Ceea ce se petrece de câte-
va luni încôce în parlamentarismul
Ungariei, este într'adevăr fără păreche.

Pretensiunile opoziției în chestia
proiectelor militare, cari au provocat
căderea lui Széll, imposibilitatea lui
Tisza de a-și forma cabinet, căderea
lui Khuen-Héderváry păreau a fi defi-
nitiv rezolvate prin înaltul ordin către
armată datat din Chlopy și prin au-
tograful preainalt, cu care i-se con-
crede din nou lui Khuen-Héderváry
presidiul ministeriului și formarea ca-
binetului.

A fost o rezistență demnă aceea
manifestată în ținuta Monarchului, când
nu a cedat absolut nimic din drepturile
Sale suverane. Cât pentru împrejurarea,
că Khuen a fost din nou incredințat
cu formarea cabinetului, se crede că
lucrul s'a întâmplat numai din motivul,
că altă persoană nu s'a angajat, între
împrejurările actuale cu formarea ca-
binetului.

Ce s'a întâmplat înse? Abia după
două ședințe a camerei, Khuen a fost
necesitat din nou să se retragă.

Ședința dintâii a fost așa de
sgomotósă, în cât Khuen abia a putut
să dea cetire manifestului preainalt;
deputatul Rigó, apropiindu-se de stalul
ministrului președinte l-a provocat în
mod foarte hotărît, să nu mai vorbescă.
La acesta s'a produs o aglomerație în
jurul prim-ministrului, carea a fost
foarte aprópe să se isprăvescă cu o
păruială. Deputatul Barabás, când
Khuen s'a provocat la cuvintul Monar-
chului a strigat: „nu mai cred în cu-
vintul Regelui.”

Ceea ce a urmat abia se pôte
descrie. Deputații liberali și vre-o
câți-va din partidul poporal au sărit
pe bănci strigându-i lui Barabás în
față: „Mișelule, Asta-î tradare de
patrie, Afară!” . . .

Partidul liberal întreg, pe cum
și cel poporal, ridicându-se în picior
a făcut ovațiuni Monarchului, strigând:
„Trăiescă Regele”, la ce kossuthiștii
au răspuns cu strigăte: „trăiescă con-
stituția și națiunea”.

Tóte jurnalele magiare, cu o sin-
gură escepție, reprobă în terminii cei
mai aspri purtarea lui Barabás, pentru
care i-s'a și votat admoniție protocolară,
având să-și revóce cuvintele în plenul
camerei, cerându-și scusele.

Neputința opoziției magiare a
cercat să se descarce în capul lui
Khuen, după ce prin amintitele res-
cripte regale li-se tăiasse drumul hime-
relor șoviniste. Își inchipuiau fel de
fel de mijlóce brutale, cu care ar avé
de gând să guverneze, cu tóte că,
chiar cu ocașiunea primei căderi a lui
Khuen s'au putut convinge, că este o
personalitate mult mai puțin periculósă,
de cum credea. Khuen s'a retras
intâia órá, când afacerea mituirilor
luase proporții compromițátore pentru
dinsul. Nu s'a gândit un moment
măcar, să facă us de putere disolvând
d. e. parlamentul, a cărui opoziție îi
zadárnicia ori ce activitate.

Și de astă dată Khuen s'a purtat
foarte corect și constituțional. Venind
rîndul la votare, și vedënd, că o pro-
punere a lui Kossuth intrunesce mai
multe voturi de cât părerea sa —
lucru neobișnuit în parlamentarismul
țării noastre — și-a tras consecințele
și — a abzis.

Faptul s'a întâmplat din motivul,
că Khuen nu a reprobat în terminii
destul de aspri amestecul lui Körber,
premierul austriac, în afacerile Unga-
riei, și de aceea Kossuth a propus,
ca obiectul acesta să formeze încă
obiectul de discuție a ședinței viitoare.
Partidul liberal s'a rupt în două tabere,
vechia fracțiune a partidului național a
rupt solidaritatea și a votat cu opoziția.

Cât pentru noi, divisarea acesta
a partidului liberal, nu pôte de cât
să ne bucure. Tabera mamelucilor,
carea sta tot de una gata de votare
la spatele prim-ministrului (ori cine
ar fi fost acela și ori ce principii ar
fi profesat) pierde mult din putere și
din importanță prin divisarea acesta.
Viitorul prim-ministru cu ce încredere
va mai ocupa fotoliul ministerial, dacă
nu are la îndemână marea majoritate
a liberalilor, ce sta la dispoziția ori
cărui prim-ministru?

„Alkotmány”, organul partidului
poporal vede în divisarea acesta chiar
lovitura de mórte a partidului liberal,
spunënd că viitorul e rezervat unui
partid nou, cu principii noué: acele
ale partidului politic creștin. Numita
foie înțelege sub „partidul politic
creștin” partidul poporal, de a cărui
ajungere la putere noi numai bucura
ne-am puté, căci dintre tóte partidele,
acesta profeséză principiile cele mai
sănátóse. Chiar în privința postula-
telor naționalităților, este singurul
partid din dietă, care ne oferă óre
cari garanțe de împăciuire.

Deși simpatísăm înse cu speranța
numitei foi, noi nu avem încredere în
realizarea ei, cel puțin de o cam
dată — nu.

Pentru că noi credem în aceea,
ce pentru „Alkotmány” este o imposi-
bilitate: un absolutism.

Când camera a necesitat pe
Khuen să se retragă, ministrul Lukács
a zis: „În modul ăsta nimeni nu pôte
guverna. Veți vedé voi urmările.”
Ministrul Lukács este un factor mult
mai important, de cât să nu fi înțeles
gravitatea acestei exclamațiuni. Vom
vedé ce surprinderi ne vor mai aduce
zilele viitoare. Pôte în cel mai scurt
timp să urmeze chiar disolvarea camerei.

Cetiți!**BEN HUR****Cetiți!**

— Unul dintre cele mai sensaționale, instructive și moralisátore romane. —

F. 8°. 1047 pag. costă numai 2 cor. 90 fil.

A apărut în editura „Unirei”.

Congres ori Sinod arhidieceșan ?

Mișcarea preoțimei gr.-cat. în timpul din urmă și mai ales de la reprezentarea celor 22 preoți arhidieceșani la Blaș Incoci a luat un avânt înbucurător.

Lucru firesc acesta, căci e nejust și în gradul suprem inequitabil, ca dintre toți slujitorii tuturor bisericilor din țară, numai singur preoții gr.-cat. să fie atât de master tractați și privați de un favor respectiv drept meritat conform prestațiunilor lor atât de grele, aduse pe altarul bisericii, națiunii și patriei. Mulți stau înse nedecizi în fața pașilor, ce sînt de făcut, ca mai de grabă și mai sigur să se ajungă la scop.

Lozinca e dată în sensul, ca o adunare — congres de preoți, ce s'ar ține într'o localitate mai însemnată din Arhidieceșă, să se exprime asupra situațiunii atât de critice, în care se află de prezent biserica gr.-cat. și preoții săi.

Agitațiunea a ajuns la culme și la tot cazul trebuie făcut ceva, căci altcum nu sîntem vrednici de o sorțe mai bună și amânând ori ce lucrare, sorțea ni s'ar îngreuna și mai tare, iar următorii noștri vor blăstăma cu lacrimi în ochi indolența antecesorilor lor.

Să lucrăm deci cu toții și în primul loc rugăm Venerata noastră superioritate bisericescă să ne indice odată calea, pe care mergînd, să ajungem la scop. Nu ne indoim un moment, că înbitul nostru Archipăstor în fruntea sfințicilor săi cuminți, a lucrat și va lucra pentru ușorarea sorții fiilor săi. Voea supremului păstor o vom urma la cel mai mic semn, umiliți ne rugăm înse, ca cât mai curînd să fim scoși din vâlmașala și întunerecul ce ne țin legați atât de chinuitor.

Organizația noastră bisericescă admite ținerea sinodelor arhidieceșane, unde în cadrul legilor și așezămintelor s. noastre bisericii, ne putem sfătui și putem aduce decisiuni, cari se vor pute și executa.

E buna și frumoasă ideea celor, cari militază pentru congres. Între împrejurările cari ne aflăm azi înse și pe baza constituției noastre bis. e grea de realizat. Afară de pacostea ce ne ar pute ajunge, ca ținerea congresului să fie oprită din partea forurilor politice, s'ar mai naște mulțime de piedeci în conducerea congresului, aducerea decisiunilor — dacă ai ave cu cine decide — și în executarea acestor decisiuni, iar sfîrșitul ar fi tot acela, ca se ne întorcem la sinod arhidieceșan, singurul for legal, de unde, așa zicînd, ex offo s'ar porcede la ori ce acțiune. Ne cunoșcem acum necasurile atât de bine, căci le simțim până în adîncul sufletului și ușorarea lor — zic eu — facă-se cu scirea, învoirea și conlucrarea superiorității noastre bisericesci și pe baza organizațiunii ce biet avem — și în cadrul legilor existente.

Sinodul arhidieceșan este locul, unde se pot aduce decisiuni valabile și executarea numai a decisiunilor aduse aci vor ave timbrul oficial și numai ast fel de decisiuni vor impune și vor aduce la rezultat sigur.

În acest înțeles s'a început mișcarea preoțimei și în direcțiunea acesta să lucră azi.

Apelul just și de totă lauda a celor 10 protopopi, adresat tuturor districtelor protopopescei din arhidieceșă, foarte corect îndemna cu o însuflețire demnă de cauză, ca în toate protopopiatele să se țină sinode extraordinare în cari să se decidă, ca Venerata superioritate bisericescă să fie rugată a convoca sinod arhidieceșan, unde, pe lângă petrectarea altor obiecte de in-

semnătate netăgăduită, să se decidă în merit cesiunea salarisării preoțimei, să se esmită din sinod două deputațiuni: la Maiestatea Sa gloriosul nostru rege și către înaltul Ministeriū de resort.

Așa glăsuiesce „apelul“ și care dintre preoții noștri nu consimte cu totă inima sa cu acest glas?

Să ne adunăm deci cugetele reșete și să ne concentrăm tôte puterile sufletului și miniții noastre într'un singur dor:

„Să ne vedem cât de curînd în sinod arhidieceșan“.

Frate mic.

Instalarea Episc. Hossu.

Nepretensiv, cum a fost tot de una, Episcopul Hossu, alesul mire al dieceșei de Lugos, a dorit, ca și instalarea sa în scaunul arhieresc să se facă în totă liniștea și fără șgomot, și acesta nu numai pentru profundul doliū de care era stăpănit, ci și pentru că așa ceva era mai potrivit firei sale atât de simțitoare. Și pe cum cu ocazia consecrării nenumărații săi admiratori și prietini, aū regretat așa de mult, că n'au putut alerga la Blaș, spre a fi de față la acest act solemn, în tocmai și aici mulți s'au supărat, că nu pot să-și manifeste reverința și simpatia față de noul Episcop, așa după cum ei doriaū.

Cu tôte acestea în dimineța plecării din Blaș, unde a petrect 15 ani de neîntrecută activitate, numeros public să adunase la locuința d-lui Hodoșiū, unde găzduia Episcopul, ca înainte de plecare, să-l mai vadă, să-l mai potă stringe mîna și dori călătorie bună și fericită păstorire.

FEUILLETON.

POST FESTA.

— Întăiul redactor al „Unirii“. —

Tocmai mă așezasem să-mi cetesc, după masă, gazeta în tihnă, când mă pomenesesc cu băiatul de la Tipografie.

Eternii culegători de litere!

Te află, domnule și în fundul pămîntului. Te duci la biserică, el te așteptă la ușă: intri la prelegere, aici e mal cutezător: bate la ușă; intri la casină, aici e și mal cutezător: descerepeșce încet ușa, de intrat nu cuteză să între, dar începe de acolo: „Mă rog, articolul“ . . .

Și peste tot, înfățișarea lor are, în clipa aceea, un fel de nuanță de creditor, care te-a strimtorat la o respinție. Îi spui să vină mai tâziu, el intrăbă la câte anume, și vine „precis“.

Ca în ori ce teferie înse, începătorii sînt mult mai îngăduitori, ne fiind încă pe deplin inițiați în tainele artei gutenbergiene.

De aceea, gîndesc și eu una, și-i zic băiatului, care mi se pare nou și balic de tot:

— Du-te la Măria-Sa Hossu. . .

El se și duce.

Și eu rămân pe gînduri. . .

Îmi vine în minte o sară de acum patru ani, când prăsnuiam iubileni de 25 ani al Excelenței Sale Mitropolitului. . . Conductul de torțe se isprăvisc, studenții

grămădiseră restul faclelor în mijlocul pietei și flacăra să înălța la cer în falfăiri tremurătoare.

M'am întors acasă în pripă, să vedem de numărul iubilar al foii, pe care aveam să-l isprăvim încă în noțtea aceea. Culegătorii lucră pe răpușie — aveam nădejde să isprăvim pe la 3 ore de cătră ziuă — și ca zăul să nu le scăriescă, redacția spendase și câte-va sticle de vin.

Chiar răsfoiam prin colecțiile vechi ale „Unirii“, de unde aveam să scotem date pentru instelare și un articol de adio din „Dreptatea“. Jur de jur pe masa de scris „perieturi“ prospete, cari aburiaū par' că de mirosul tiparului.

Atunci ne pomem cu întăiul redactor al „Unirii“. Locnise, pe vremuri, în aceeași chilie redacțională, și mînat de vechia dragoste, pentru foia înființată de dînsul și alți trei tovarăși de muncă, venia să vadă ce isprăvim noi, în mîmile cărora lăsasera redactarea foii.

— Scrieți ficior!, și eu scieam la virsta vōstră!

Îi punem la dispoziție manuscrisurile, face corectura primului scris de dînsul, trece în revistă sumarul numărului:

— Bun, frumos. Dar ceva „Odă“ aveți?

Eraū vre-o patru la îndemână. Una, latinească (per Dem. Fekete, cantorem gr.-cath. concinnatum carmen) lungă de vre-o trei colone, și noi nu mai aveam de cât o colonă de — jertfit. Luăm alta la mână. Seurtă dar — rea. Din nenorocire noi căutam una seurtă și bună. În sfîrșit rămănem pe lângă a treia, după ce seurtăm vre-o trei strofe și cioplim câte-va espresii.

Dacă ar fi să spun adevărul, în ce privesce odele ocașionale, eu sînt adictul unei reviste umoristice nemțesci. Să nu mai chinim talentul bieților poeți, strigîndu-l în șirofe după colone, ci fie care redacție să-și procure pur și simplu câte un *automat de ode*. Arunci o pieză de 10 bani, tragi de mîner și-ți iese o odă de 5 strofe; arunci o pieză de 20 bani și-ți iese o odă de 10 strofe. Și așa mai departe. Cruți talentul poeților, hărtia — îndelung răbdătoare hărtie! — și nervii bieților redactori, cari în urma urmel chiar de oțel să fie, și trebuie să se tocescă.

Nu sciū în ce chestie am cerut sfatul primului nostru șef, dar dînsul nu ne mai audia, nici nu voia să ne audă.

Resfoind prin o colecție mai veche a „Unirii“ rămase pierdut în citire, zimbînd ca de o dulce amintire.

O, voi toți, cari ați respîndit în strimte colone, entuziasmul și focul sacru al convingerilor vōstre, înțelegeți ce deliciū fără margini este, să cetesci după ani de zile vre-un articol asupra unei chestii, care te entusiasma așa de mult pe vremuri, iar acum abia îți mai aduci aminte de ea? Te prinde par' că așa o dragoste de tine însuți de pe vremea aceea, zimbesci de căldura propriului tēu idealism, și par' că nu-ți vine a crede, că tu ai scris articolul acela.

Așa zimbă și întăiul redactor al „Unirii“, recetindu-și articolii scriși pe vremea primilor ani de profesură, când adese-ori redacta *singur* întreg numărul de la articolul de fond până la cea din urmă cronică.

Căți-va prietini îl însoțiră cu trăsurile până sus pe dealul crucii, de pe drumul către Crăciunel, de unde se vede Blașul în totă frumuseța sa, udat de Tirnave, umbrit de numeroși arbori, și strălucind în bătaia razelor de soare, cari se resfrângeau peste coperișele pretioșelor sale institute de învățământ.

Episcopul strînse încă odată mâna celor ce-l petrecură până aici și ochii săi umezi de lacrimi se opriră pe sfânta Catedrală, de unde par'că zărea pe Ângerul Domnului, ce venia spre el să-i dea curaj și să-l însoțească în drumul său: Cu bine mergi înainte, Dumnezeule e cu tine! Și trăsurile porniră înainte și un oftat prelungit se auzi pe urmă: era durerea ce o simțea întreg Blașul pentru depărtarea aceleia, ce fală și scumpă podobă i-a fost. Mai rămăseră cu el direct, de bancă *Brut Hodoșiu*, adv. *Dr. Maniu*, redact. *Domșa*, vice-notarul cons. *Iacob Popa* și notarul cons. de la Lugos *Dr. Frenț*.

Ajuns la Alba-Iulia, Episcopul se opri la casele ospitale ale cununatului său dl *Ioan Cirlea*, unde după ce se servi prânzul porniră cu toții la gară spre a lua trenul accelerat spre Arad. Însoțitorii se înmulțiră. Vice-not. *Popa* se reîntorse acasă, se adăuseră înse însoțitori până la Lugos *Dr. Dăianu*, Ciuș, *Popovici*, prot. Lugosului și *Aurel Cirlea*, Alba-Iulia. Apoi *Dr. Fodor*, *Totoian* și *Dr. Lupșa* veniau cu noi până la Deva. La Vinț sosi dl și dna *Colbazi* și *Dr. Elekes*. La „apa Cujirului“ unde începe diecesa de Lugos, prota *Popovici* dori Episcopului fericită păstorire pe scaunul arhieresc. Aclamările noastre se asociară vorbelor sale. Și trenul fugia tot mai înte peste „câmpul pânii“, martor al vitejii neamului românesc. Sosirăm la Orăștie, preotul *Iancu* salută pe Episcop în numele

preoției din tr. Cujir, care era apópe totă de față, iar dna *Erdélyi* îi presintă un admirabil buchet de rose, tuberoase și vanilie. La Piski vicariul *Dr. Radu* adresază un cald cuvînt de bineventare iubitelui Arhierie. Între aclamările celor prezenți. Am remarcat pe protop. *Radie*, *Petroșeni*, *Pop*, *Hunedóra*, *Muntean*, *Grădisce* și mulți preoți de pe valea Jiului și țara Hațegului. În momentul de a pleca sosese trenul de la Hațeg, care întârziase; mai mulți preoți sosiră întru întimpinarea Episcopului. Cu multă bunăvoință șeful garei opri pe câte-va clipite trenul accelerat, porunci să se desfacă un tren de bagaje, care sosi atunci, ca ast fel și cei ce întârziaseră să pótă vedea pe alesul lui Dumnezeu.

La Deva, mulți din cei ce erau cu noi să scoboriră, iar noi pornirăm înainte spre Ilia. Când trenul trecu prin Vețel, copiii de școlă așezați de-alungul liniei ferate, erupseră în nesfîrșite „să trălăscă!“

La Ilia ne suirăm pe alt tren. Ne apropiam tot mai mult acum de ținta dorită a călătoriei.

La Balint, marginea tr. Lugos, dl prot. *Popovici*, salută pe Episcop în numele credincioșilor din protopopiatul său, cari veniră aici să-l întimpine, erau: *Dr. Vălean*, *Dr. Isidor Pop*, *Giurgiu*, *Pop*, frații *Jucu* și alții.

Acum ne apropiam de Lugos, în amargul sării luminile electrice luciau vesel de pretutindenți.

Trenul nostru mergea așa de încet. Nu sciam cauza. Aflarăm înse în curînd: fișpanul *Pogány*, dus în vizitație prin comitat, se rugase anume să întârzie puțin trenul, ca să pótă sosi mai întâiu cel de către Caransebeș, cu care venia și el. Și de fapt, la sosirea în gara Lugosului, plină de lume, cel dintăiu care dori bun sosit

Episcopului, a fost comitele *Pogány*, însoțit de vice-com. *Fidálka* și subs. de primar *Popeș*. Episcopul mulțumi în scurte cuvinte și se apropie de vener. preposit și vicar capitular *Petru Pop*, care dădu expresivne bucurii, că pótă să salute în numele Capitlului și a diecesei pe noul Episcop, bărbatul doririlor tuturor. Viu emoționat de această primire, ce luă așa mari proporții, Episcopul Vasile mulțumi vorbitorului, care deși înaintat în vristă n'a cruțat osteneță și i-a ieșit întru întimpuare.

Între repețitele aclamări ale numerosului public Episcopul porni spre biserica catedrală, unde îl așteptau membrii Vener. Capitlului. Stradele până la biserică erau pline de ómeni.

Aci, îmbrăcat în mandie și camilafcă, se rugă înaintea altarului, până ce corul cântă „Împératul ceriurilor“, apoi dădu binecuvîntarea și făcu deslegarea. Însoțit apoi până la ușe de preoții îmbrăcați în sfințele odăjdii, porni spre reședință, a cărei renovare nici acum nu e terminată.

A doua zi la 10 se ținu Consistor, în care Episcopul își presintă hărțile de denumire și consecrare. Numesce pe Ill. Sa *Petru Pop*, de vicar general, pe Ill. Sa *Ioan Boroș*, de provicar și pe Cl. D. *Dr. Dan. Fireza*, de secretar.

Duminecă dim. la 9^{1/2} se făcu instalarea. Îndată la început după ce Episcopul Vasile, se îmbracă în ornatele arhieresci, și sui tronul, vicariul capitular demândă secret. *Dr. Fireza*, să cetască decretul Majestății Sale și bulele pontificali de preconisare, după terminarea acestora adresă Episcopului un cuvînt plin de căldură.

În vorbirea sa Vicarul pomenesce cu multă recunoștință de Majestatea Sa Monarchul, care n'a lăsat diecesa în veduvie ci a numit în locul Episc. *Dr. Radu*, pe

— La ce te niți, Măria Ta?

— Mă uit . . . ce om cuminte eram eu pe vremea, când eram redactor.

Și zimbăia.

Jur de jur colecțiile risipite ale „Unirii“ ne îngrămădiau . . . le vedeam par'că desfăcându-se în numere singuratiche, respândindu-se în publicul românesc, imprăștiind pretutindenți lumină și dragoste de neam și de biserică.

Sufletul, inima și mintea câtor-va ómeni trece în marea massă a publicului, pentru ca acesta, la rîndul lui, să primască cu mai multă saú mai puțină bunăvoință scrisul lor.

Publicul numai arare ori e idealist; ziaristii sînt idealisti în tot de una!

Publicul să îndestulesce să resfolescă adese-ori numai, ceea ce ziaristul a scris, cheltuindu-și cea mai curată însuflețire. E obicinuit a primi foia de-a gata, fără să-și de-a samă de geneza ei.

Când literatura noastră va ajunge să se ocupe și cu ziaristica, (ca bună óra literatura germănană și maghlară ca să vorbim numai de cele mai apropiate) la pagina, ce ar dedica-o „Unirii“ ar trebui să reproducă drept un model, un articol apărut înainte cu 4 ani, la Paști.

Articolul e scris pe vremea, când cel dintăi fundator al „Unirii“ se retrăsese de la munca cum s'ar zice „de la rôtă“ foii, rezervându-și a scrie numai din când în când.

De Paști avé să scrie chiar redactorul-fundator. Cum era înse grozav de ocupat, pentru ca să nu rămănem fără articol,

scriitorul acestor rînduri a stat o după-amiază întregă pe capul dînsului.

Articolul a fost întrerupt nu mai puțin ca de *trei ori*, avînd să mîergă când la Consistor, când la Casa centrală, când mai sciú eu în ce afaceri administrative.

Seara am avut înse articolul.

De acum nici bucuria asta nu ne-a mai rămas.

Ilustritatea Sa Episcopul *Vasile*, întăinul redactor al „Unirii“, nu va mai scrie articole pentru foia fondată de dînsul nici măcar „o dată la lună“, după cum ne era înțelesul.

În armonia bucuriei generale jalea „Unirii“ este o notă ce, aparține ensemblului!

* * *

Băiatul de la tipografie se întorcea încurcat:

— Mă rog, Măria-Sa Hossu nu-l aici, zice că s'o mutat. . . .

— S'o mutat . . . veđi bine că s'o mutat . . . Las' că ne-a trimite „Măria-Sa“ cât de curînd un articol de fond frumos: *cea dintăi pastorală*.

Simin.

P A S T E L.

—***—

S'aú lăsat a sării umbre
Și-î liniște pe pămînt,
Dór prin desele răchite
Cântă rătăcitul vînt.

Ca un brău de-argint străluce
Someșul, în mersu-î lin,
În argintu-î s'ogîndeză
Chipul lunei dulce, plin.

Eú cu mica-mi luntrișóră
Staú la țermur și privesc:
Nu cutez să stric ogînda,
N'am putere să vislesc.

Alfus.

actualul Episcop. Arată în alese cuvinte sublimitatea episcopatului, dar și greutatea lui. Face provocare la cuvintele prof. Ieremie: „smulge, strică, sădesece și zidesce!” și la ale lui Isaia: „strigă cu tărie și nu înceta, ca trimbița înaltă vocea ta!” și talmăcește din ele strinsa datorință a Episcopului de a stirpi relele năravuri și de a sămăna și sădi în inimile credincioșilor învățăturile eterne ale credinței creștine. Special, provocându-se la breva apostolică din 1861 adresată Episcopilor din provincia mitrop. de Albajulia, recomandă Episcopului cu toată căldura să facă visitațiunile canonice cât mai dese, prin ce păstorirea sa va fi împreunată cu mult fruct. Își depune apoi mandatul de vicar capitular și din nou dorește Episcopului viață îndelungată spre mărirea bisericii și fericirea credincioșilor.

Aclamările la adresa noului Episcop, păreau nesfârșite.

Episcopul răspunzând, mulțumesc lui Dumnezeu că l'a învrednicit să se potă instala în această sărbătoare a înălțării sf. Crucii, a cărei biruință chemat este să o predice și a cărei apostolie a luat-o pe umerii sei. Și continuând în cuvinte blânde și de adevărată dragoste pentru credincioșii sei vorbește de istoria crucii și de stăpânirea ce a luat asupra lumii. Trecând la un alt șir de idei aduce mulțumită pentru alegerea sa Sf. Scaun Apostolic al Romei, de care nelegă nu numai credința ei și sângele, apoi Majestății Sale, înaltului guvern și Mitropolitului. Pomenesc cu laudă de meritele vrednicului său înaintaș Episc. Dr. Radu, de neobosita activitate a vicariului capit. Petru Pop, și a Vener. Capitlu și apoi împarte tuturor binecuvântarea sa.

Biserica era înțesată de lume, era de față comitele, vicecomitele, protonotarul repres. biser. catolice și reformate din loc. inteligența română înțregă, și apoi numeroși credincioși. Cântările sf. liturgii le-a executat cu precisiune corul „Lyra” de sub conducerea învățătorului Micleu, și simpaticul și dulcele cântăreț Jivanca. La sfânta liturgie au celebrat: prelații *Petru Pop*, și *I. Boros*, canonicii: *Densușian*, *Madincea*, *Gianu*, *Nestor*, vicariul *Dr. Radu*, prot. *Popovici*, și preoții: *Dr. Frenț*, și *Giurgiu* iar ca diaconi: *Tucu* și *Dr. Fireza*.

Sf. Liturgie s'a terminat după 12 ore după terminare, Episcopul împarte poporului anafora. În același timp se împarte și prima pastorală a noului Arhiepiscop. Ne fiind reședința episcopescă renovată deplin recepțiunile s'au amânat pe mai târziu.

La acest act solemn au venit și mai mulți preoți și protopopi din provincie, și telegrame numeroase din toate părțile. Însemnăm aici de la mitrop. *Mihályi*, Episc. *Radu*, fam. *Oncu*, Arad. can. *Marcu*, apoi prof. *Papiu*, fam. *Mureșan*, fam. *Precup*, fam. *Deac*, direct. *Muntean*, prof. *Negrut*, *Bota*, Nic. *Pop*, fam. *Dr. Pop*, *Cornelia Hodos*, *Livia Domșa*, prof. *Sabo*, *Fl. Domșa*, *Iac. Popa*, toți din Blăș și mulți alții.

* * *

Fii fericit Ilustr. Dle Episcop pe strălucitul scaun de Arhiepiscop și binecuvântată și rodnică sa activitatea Ta. pe care sîntem singuri, că cu toată dragostea

și cu toată bogăția nobililor Tale însușiri, pe cari din prisosință Ți le-a dăruit bunul Dumnezeu, — le vei pune întru mărirea și prosperarea miresei Tale. diecesa de Lugos.

O prețioasă podobă ne-ai fost năne, ca fundatorul și întâiul redactor al acestei foi, și golul lăsat pe urma Ta nici odată nu se va pute umple. Activitatea Ta a fost tot de una călăuzită de cea mai sinceră dragoste față de toți și după curățenia inimii tale totă lucrarea Ta.

Deși departe de noi, spiritul Teu să nu ne părăsască și noi vom ruga pe Dumnezeu să întărească puterile Tale și să călănzască toți pașii tei spre gloria sfintei biserici românesce unite cu Roma.

La mulți ani!

Prima pastorală a Episc. Dr. Vasile Hossu. — Cu prilejul instalării sale în scaunul episcopesc de Lugos P. S. Sa Episcopul Vasile adresază clerului și poporului diecesan prima sa pastorală. În partea primă pomenesc de numirea și consacrarea sa de Episcop și apoi purcedând din epistola Sf. Pavel către Tit, arată greutățile demnității episcopesci și multele lui datorințe. Se încrede înse în ajutorul preoțimei „în iubirea voastră față de biserică și neam”, și le impune ca primă dorință, ca învățătura cea sănătoasă „să o pētrundem, să ne-o prefacem în sânge și apoi fără nici o temere să o propovēduim, încredințați fiind pururea, că în acest chip plinim voința marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Isus Christos.” Și acesta ca o armă puternică contra feliuritelor învățături păgâne, ce încep să se lătească, și pentru că poporul simte lipsa de religiune și de mângăferile ei, și dacă nu le găsește în sinul Bisericii sale, atunci le cantă airea, unde ele i-ae pun în prospect de profetii cei mincinoși. Sfătulesce preoțimei să grijescă mai ales de tinerime și se facă, ca acestia „să se adape la isvorele cele limpezi ale credinței și ale moralei creștinesce.” — Termină cu admonierea, ca toți să țină una, să simtă una și ca inimile, dorințele și aspirațiunile tuturor să fie unite în dragostea lui Isus Christos.

Revistă politică.

Bulgaria. Austro-Ungaria și Rusia au provocat din nou guvernul bulgar și cel turcesc, să lucre din resputeri pentru liniștirea populațiunei și anumit cel bulgar, să nu încurajeze în nici într'un chip pe revoluționarii din Macedonia, iar guvernul turcesc să grăbescă cu executarea reformelor primite de puterile semnate a tractatului de la Berlin.

Sērbia. Grozava crimă de la Belgrad, n'a fost aprobată de țara înțregă, dovadă o conjurație de oficeri, descoperită nu de mult, îndreptată contra ucigașilor familiei regale. Se credea, că conjurații vor scăpa cu pedepsă ușoră, în realitate li s'a dictat una aspră: doi căpitani au fost osândiți la 2 ani temniță grea și pierderea gradului; alți doi la câte 1 an

temniță; doi sublocotenenții la câte 8 luni și un medic și un locotenent la câte o lună. Și acum se mai speră, că regele Petru îi va agrafia.

Correspondințe.

SCRISORE DIN ROMA.

— De la corespondentul nostru. —

— Septembrie 26.

Ați așteptat mult să dau ceva semne de viață și eu, și să vă comunic câte ceva mai important de prin Roma, așa e? Iată deci că grăbesc oferindu-mi-se ocazie bună să vă transmit două epistole ale gloriosului Papă Piu al X-ilea: întâia adresată Cardinalilor, ce compun comisia pentru aniversarea de 50 ani a definiției dogmatice: „Nepătata întrupare a Maicei Domnului”; a doua o epistolă trimisă tot de Dinsul prin Secretariul de stat Merry del Val, episcopului din Orvieto. O fac acesta cu scopul să arēt ce politică, ce normă va urma acest nou Vicariu a lui Christos în păstorirea bisericii sale, și că deșarte sînt speranțele acelora, ce cred, că dînsul va lăsa la o parte politica atît de înțelptă a lui Leo XIII. a cărui pierdere cu toții cu drept o regretăm. Las să urmēză amēndouē epistole ce vorbesc de sine.

Iubiților Nostri Fii: Vincentiū Cardinal Vanutelli, Marian Cardinal Rampolla del Tindaro, Domenic Cardinal Ferrata, Iosif Calasanțiu Cardinal Vives.

Domnilor Cardinali!

Dacă e datorința noastră să întrebuintăm, să ne folosim în toate de documentele și exemplele lăstate Nōu de marele nostru predecesor Leo XIII-lea de sf. memorie, sîntem în mod special dători să o facem acesta în acelea lucruri, mijloce, cari privesc, au de scop înflorirea credinței și sfințenia moravurilor. Nu de mult veneratul Pontifice pentru aniversarea de 50 ani a definițiunei dogmatice: „Nepătata întrupare a Maicei Domnului” a ales o comisiune a Cardinalilor, carea să ordoneze, conducă măsurile oportune spre a sărbători în mod demn acest strălucit și fericit fapt: aderând ast fel dorinței credincioșilor din totă lumea ca acest eveniment să fie sărbătorit cu extraordinară solemnitate.

Noi fiind cuprinși de aceleași sentimente de devoțiune către P. S. Vergură Maria, și convingși că în împrejurările dureroase a timpurilor de acum, nu ne rămâne altă mângăiere, de cât ceea ce vine din cer, și mai ales mijlocirea sprijinul puternic a acelei Binecuvîntate, care în ori care timp a fost ajutorul creștinilor. Vē întărim D-lor Cardinali iară-și de membrii a acestei comisiuni: siguri fiind, că nisințele Vōstre vor fi încununate de cel mai splendid succes, alăturându-se la lucrarea-Vē și sprijinul și ajutorul acelor nobili fi. cari pe lângă atâtea alte merite sînt bucuroși a adauge și acesta: să se pune adecă în toate la a Dvōstre dispoziție și să îndeplinescă cu fidelitate decisiunile Vōstre.

Să asculte Domnul în acest an iubilar rugăciunile, ce vor înălța către El credincioșii prin mijlocirea Sf. Maice nepătate, care

de către P. S. Treime e chemată a lua parte la toate misteriiile milostirii și iubirei Sale și e pusă de Dînsa dărnitoare a harurilor cereștilor.

În această dulce speranță din inimă vă dăm binecuvîntarea noastră Apostolică.

Epistola trimisă episcopului din Orvieto Mgr. Domenico Bucchi-Accica sună ast fel:

Sf. Părinte, îmi dă ordin să comunic Ilustrității Văștre, impresia durerosă ce l-a cauzat-o epistola publicată în 29 August în foia săptămînală „Il Comune” ce apare în acel oraș; și nu pute fi altminterlea, pentru că totă scrisoarea de la început până la fine nu s-a putea califica altminterlea, de cât de totului tot injurioasă și revoltătoare față de ori ce autoritate, și această impresie durerosă îndurată de Sf. Părinte în atare împrejurare devine mai mare și adîncă prin faptul, că această foie deja de mai multe ori a exprimat ast fel de sentimente.

Într-aceea Sf. Părinte cu absolută disapprobare pentru tot ce este spus în eutare epistolă, atât cu privire la idei, cât și la persoanele, ce figurează acolo, mă autorizează a declara, că nu va recunoșce nici aproba orice pornire de lucrare populară creștină (sau acțiune socială creștină), care nu va umbla de acord și nu se va submite „Lucrării Congreselor catolice” și tot Dînsul aduce aminte datorința ce o au toți clericii și preoții în ori ce oficiu pași, să nu iele parte în vre-un mod la Asociațiuni, cari sub nume de „partide” aduc cu sine desbinarea inimilor și neînțelegerea pe câmpul catolic, distrugînd aceea unitate, pentru care Răscumpărătorul Nostru a făcut ultima rugă Tatălui său dumnezeesc, și aceea iubire, care e unicul semn distinctiv a adevăraților creștini.

Ducînd în îndeplinire (implinind) veneratul ordin al Sfinției Sale, mă folosesc de această ocazie ca să mă sîmnez cu cea mai mare stimă.

Al Ilustrității Văștre serv umilit:

Raffaele Mery del Val
Pro-Secretar de Stat.

Încheiî, cu promisiunea de a ne revêde din cînd în cînd.

Alesandru.

Noutăți.

Disticțiune meritată. Dl. George Pop, director financiar în Zombor, autor a mai multor scrieri financiare, publicate atât în românește, cât și în ungurește, unul dintre cei mai distinși funcționari, a fost decorat de Majestatea Sa cu *cu ordul crucea de fer cl. III.* — Felicitării sincere!

Concurs. Comitetul societății de teatru a scris un premiu de 500 cor. pentru cea mai bună piesă dramatică română originală. Motiul piesei să fie luat din viața poporului român, termenul concursului e 14 Iunie 1904.

Lui Vasile Alesandru. Dulcelui poet de la Mîrceșel, i se va ridica o statuă la Iași. Înălțimea va fi de 4 m. și va costa 30 mil lei. O altă statuă a poetului Alesandru se va ridica la Bucuresci.

Țarul la Viena. După visita împăratului Germaniei, Monarhul nostru a primit visita țarului Nicolae al Rusiei. Acesta a sosit la Viena în societatea cancelarului Lambadorff. De la gară, unde aștepta Majestatea Sa și arhiducii, trăsuriile s'au îndreptat direct spre Schönbrunn. Capitala Austriei a fost foarte frumos decorată 11 mii de soldați au făcut cordon de la gară până la castelul din parcul de la Schönbrunn.

Fundațiune nouă. Preotul nostru din Ormenis, On. Andrei Voda, a depus la Ven. Capitul Metropolitan, suma de Cor. 3000 ca fundațiune de stipendii pentru săraci. Dorim îndelungată viața marimimosului fondator.

Expoziție de costume. Luna această se va deschide la Craiova o mare și interesantă expoziție de costume naționale. Vor lua parte la deschidere și regele și prințul moștenitor.

Eliberați din temniță. La 27 Sept. n. a ieșit din închisorea de la Cluș dl. Andrei Baltes, după 2 ani și 2 zile, iar la 1 Oct. a părăsit Seghedinul și dl. Victor Lazar. În același timp „Libertății” i s'a intentat un nou proces pe titlu de agitație. Se vede, că se tem cei mari să nu scadă contingentul românilor din închisori.

Reuniunea femeilor române din Mediaș și a ținut adunarea generală la 30 Aug. Însemnăm azi, că averea reuniunii la termenul mai sus indicat a fost de cor. 21091 — arătînd față de trecut o creștere de aproape 1400 cor.

Constituire. Societatea de lectură a tinerimei gimnaziale din loc, întrunită în ședință constitutivă la 11 Sept. sub presiunea dl-ului profesor-conducător Gavril Precup, și-a ales următorul comitet: președinte: Iuliu Hatégan, st. cl. VIII.; secretar: Ioan Coltor, stud. cl. VIII.; bibliotecar: George Cipăian, st. cl. VIII.; controlor: Vasiliu Murășau, st. cl. VIII.; notar: Nicolau Agărbicean, st. cl. VII.; cassar: Nicolau F. Negrui, st. cl. VII.; vice-bibliotecar: Emil Pataky, st. cl. VII. Er în comisiunea pentru cenzurarea operatelor: Augustin Folea, st. cl. VIII.; Aurel Iubaș, st. cl. VIII.; Andrei Timbuș, st. cl. VIII.; Alesandru Csergedj, st. cl. VII.; Iuliu Căpălnean, st. cl. VII. și Ioan Pop, stud. cl. VII.

Anunț literar. O nouă serie de Schițe și Foițe o să apară la 1 Octobrie v. 1903. în Brașov sub titlu de: „Clupe de Repaus. — Seria II.” de Sorcovă, formînd un volum elegant de circa 160 pagini. Cuprinsul volumului este: Tata moșu. — Din amintirile unui autor român. — În pămînt străin. — De ale noastre. — Deputăția mea. — Un englez despre noi. — Popa Șandru. — Preciz la punt. — Foiță despre foiță. Prețul de abonament: 1 cor. 60 bani. (Pentru România: 2 Lei noi). Abonamentele sînt a se trimite la editorul opului: Dl. Virgil Oniș, director gimnazial în Brassó (Brașov).

Astra. Primim o lungă corespondință despre adunarea generală a despărț. Mociu ținută în San-Petru-de-Câmpie. — regretăm că ne lipsește spațiul a o publica în întregime. Însemnăm, că adunarea a fost foarte cercetată, s'au încassat taxe în sumă de 600 cor. dl. Ludovic Simoa, din Sângeorgin-de-câmpie, s'a făcut membru fondator. Dl. Dr. Aurel Iustian, a ținut o interesantă disertație despre alcoolism. Sara a fost petrecere animată.

Avis. Aduc la cunoștință Onoraților Domni dirigenti de coruri, cum că m'am hotărît a tipări o Liturgie completă pentru cor mixt în 6 voci. Liturgia amintită v'a apare a cel mult în 2 săptămîni. Prețul 6 corone; cine dorește ca să-l fie trimisă recomandat, are să adaugă un plus de 45 fil. Să recomandă, că banii să se trimită îndată cu comanda, ca să nu s'a

platesea rambursă. Adresele aș să fie scrise legibil și precis. Comandele sînt a se adresa numai la autor. Anțoniū Seqnens, prof. de musică, Caransebeș.

Soldați voluntari. Se scie, că nefiind în anul acesta asentări soldații cari aș servit trei ani și cari urmau să fie liberați la 1 Octobrie, a fost reținuți. Cum se anunță acum din mai multe părți locuite de Români, tinerii nostri s'au insinuat de bunăvoie la comandă spre a fi inrolați. Așa la Orăștie aș fost pușiți 320 flăcăi și cum contingentul de recruți e de 420 în curînd cel din anul al treilea de servit vor fi sloboziți la vetrele lor. Feciorii din cercurile Conța, Vinț, Mercurea și Sebeș toți vor fi eliberați, ceialalți numai intru cât se ajung revinții voluntari. Fapta această e vrednică de totă lauda și din partea noastră îndemnăm pe cei ajunși la ani de milție să se insine de bună voie, căci și așa de asentare tot nu vor scăpa, și tot mai bine acum de cât mai târziu. În comitatul Sibiului toți feciorii de 17, 18 și 19 s'au insinuat ca voluntari și peste 1000 aș și fost inrolați.

Petreceri. Români din Turda invită la petrecerea de cules de vii împreună cu posta internațională, ce o vor aranja Duminecă în 11 Oct. st. n. în sala cea mare de la hotelul „Europa” din Turda. Începutul la 7 ore sara. Veniții erat se va împărți între bisericile române de ambele confesiuni din Turda-veche.

Mulțumită publică. Cu bucurie venim, a da samă despre rezultatul petrecerii de vară din Ernot, aranjată de tinerimea din jur. în 9 August a. e. care nu numai în privința morală ci și materială, putem zice că a succed foarte bine. S'a încassat cu totul suma de 269 cor. și s'au spesat 163 cor. 25 fil. rămînd deci un venit curat de 105 cor. 75 fil. din care sumă $\frac{1}{2}$ parte 35 cor. 25 fil. s'a dat pentru școla gr.-cat. din Ernot, iar $\frac{1}{2}$ parte 70 cor. 50 fil. pentru masa ștudentilor din Blaș. Contribuții peste taxă aș intrat de la următorii P. T. Domni: N. Mariș, profesor Bărlad 5 cor. 80 fil. Dna Elena Rösler, din M.-Lechința. Dl. Dănilă Muntean, notar în Cucin câte 5 cor. Petru Nirăștean, paroch în Ernot, Moise Birtolon, proprietar și notar în Lăscud câte 4 cor. Ioan Rus, proprietar în M.-Ludoș 3 cor. 80 fil. Vasiliu Suciū, paroch în Căpuș, familia Maior, din Chimitelnic, Eugen Gerasim, proprietar în Petri-laca-rom. câte 3 cor. Ioan Pop, paroch în M.-Udv. Vasiliu Botezan, Galaț. Nicolau I. Platon, teolog câte 2 cor. Ioan Senghel, proprietar în M.-Lechința, G. Simu, protopop în Elisabetopole. Teodor Radu, paroch în Miscreac, Filip Pop, paroch Band, Teodor Hărșan, paroch în Chimitelnic. Adrian Cismaș, paroch în Orășfa, Alesandru Crăciunean, proprietar în Ernot, Alesandru Calușer, Gerasim Mărginean, Mihai Șnega, Ioan Pop, Samuel Al, notar câte o 1 cor. Rom. Boillă Dan Boillă, din D.-Szt.-Martin, Basiliu Anghel paroch în Dateș, N. Almășan, Dumitru Pop, Nicolau Pop, Dionisiu Luca, Ștefan Cadar, Ambrosiū Nistor, Maxim Oltean, Valer Platon, învățator câte 80 fil. Kozma Zoltan, Ioan Solomon, Emanoil Pop, câte 40 fil. Ne ținem de cea mai mare datorință a mulțami și publice pentru deosebita atențiune manifestată față de tinerimea din aceste părți, și în special în numele tinerimei venim a aduce cele mai căldurose mulțamite și pe această cale tuturor P. T. Domni pentru marimimosele suprasolviri. Ernot în 25 August n. 1903. Victor Suciū, controlor Aurel St. Vodă cassar.

PARTE SCIINTIFICĂ-LITERARĂ.

Despre social-democrație.

Disertație cetită la serata literară-musicală, aranjată de Soc. „Inocențiu M. Clain” în 31 Mai 1903.

(Continuare.)

Societatea propusă de social-democrație nu produce mărfuri pentru a cumpăra sau pentru a vinde, ci are să producă lucruri necesare existenței, cari trebuie să fie întrebuințate și consumate, și cari n'au alt scop. Dacă fie care are timpul determinat, va fi și felul și mijlocele de a munci, toate trebuințele vor putea fi satisfăcute, fiind trebuințele acestea puține, de ore ce scopul soc. e a produce celea necesare spre subsistență.

Dacă soc. nu produce mărfuri spre a se vinde și cumpăra, de sine urmază, că nici de bani nu e lipsă, ci banul îl va suplini un certificat despre lucrul prestat, cu care certificat individul poate să-și iele muncă de lipsă și vestmintele de lipsă de la depozitele societății. Fiind că toți vor lucra un timp fix, așa dar și certificatele vor suna pe o formă și fie care pe o formă cu cel alaltă va fi provădit. Ori ce muncă folositore va fi pe o formă prețuită, și fie care va munci timp pe o formă cu cel alaltă, așa dar egalitatea deplină va domni.

Pentru ca egalitatea să fie și mai evidentă, se vor introduce bucătării publice, de la cari la toți pe o formă li-se va da bucătăriile publice, sint avantajoase față de celea private, că cer mai puțină bucatărie și bucatărese și mai puțină cheltuială.

Fiind introdusă munca obligatorie pentru toți pe o formă, și fiind — pentru obținerea egalității — introduse bucătăriile publice, să schimbă și organizația familială. Cei apți de lucru din o familie vor putea locui și la oaltă, dar copiii, bolnavii, neputincioșii și bătrânii vor fi duși în institute publice ale societății, unde tuturora să va da îngrijirea pe o formă.

În privința copiilor cred de lipsă a espune în pe larg planul spus de Bebel: „Ori care copil, băiat sau fată, care să nască este pentru societate o înmulțire binevenită, pentru că vede într'insul propria ei dezvoltare ulterioară; ea simte prin urmare întâiu și întâiu, că e datoră ei de a interveni cu toate puterile ei în favoarea tinerei creaturi. Femeia însărcinată, dădea, mama, vor da deci toate îngrijirile lor. Primele condiții de împlinit vor fi alegerea unei locuințe comode, o împrejurime plăcută, precauțiuni de ori ce fel, cari să cer în perioada maternității și îngrijiri atentive pentru mamă și copil. E de sine înțeles, că sinul mamei va fi păstrat pentru copil, câtă vreme va fi necesar și cu puțință... Copilul devenit mai mare este așteptat de tovarășii săi pentru a trăi în comun sub aceeași supraveghere.”

„Toate mijlocele de instrucție, îmbrăcăminte, întreținerea, procurate fiind de societate, nici un elev nu va fi favorizat pe cheltuiala altuia.”

Pentru a se da o și mai bună expresiune egalității și frățietății, și tot odată și pentru ușurință și economie se vor in-

ființa stabilimente centrale comune de spălat, luminat, încălzit, și stabilimente comune pentru distribuirea apei.

Acésta e forma, pe care vrea să o deie social-democrația societății omenești. În modul acesta cred ei că frățietatea, egalitatea și libertatea vor fi obținute, și cred că așa vor putea aduce fericirea pe pământ. Va fi deplină egalitate, căci toate bunurile vor fi comune, fie care va trebui să muncască timp hotărât, și fie care va primi răsplata muncii pe o formă cu cel alaltă, și nime nu va fi pus în poziția de a se ridica peste alții; — va fi deplină frățietate, căci atunci când toate vor fi comune — drepturi și datorințe comune — toți vor fi ca și frați. Va fi deplină libertate, căci fie care va alege lucrul, pe care îl va voi, îl va putea schimba cu altul atât în privința locului cât și în privința felului. Nu vor mai fi miserii, nu vor mai fi crime. Iubirea și pacea va domni între oameni. Fericirea va veni pe pământ, căci acolo unde domnesce egalitatea, frățietatea și libertatea trebuie să domnescă și fericirea și mulțămirea. Așa zice social-democrația, ast fel zugrăvesc ei societatea socializată susținând, că viața din societatea socializată e nespuse de superioară celei din viața societății actuale.

Să cercetăm deci principiile, pe cari ei să basază și să esaminăm forma ce ei vrea să o deie societății, ca să vedem corect modul lor de cugetare, și să vedem ore asigură forma ce ei vrea să deie societății avantajile și favorurile trimbițate de ei, și ore superioară ar fi organizația societății vizate de ei în comparație cu organizația societății moderne.

Să susține din partea social-democrațiilor, că cauza miseriilor, crimelor e, că capitalul și marea proprietate e în mâna lor puțină, cari exploatează mulțimea rămasă și pentru nimicirea acestei stări trebuie ca toate averile să devină comune, — toți să lucre pe o formă și să fie răsplățiți pe o formă, luând ori cui posibilitatea de a se ridica la o stare materială mai bună. Să ne oprim la acestea și să le esaminăm: Să vedem mai întâiu, că ore drept ar fi, ca toate averile să fie declarate de comune, și datorile să fie iarăși comune? Bebel susține, că binele general o cere acésta, pentru că numai așa să poată introduce egalitatea. *Dacă capitalul și averile ar fi fost câștigate de toți pe o formă și ar fi fost răpit de minoritate, atunci ar fi cu drept, ca capitalul și averea să devină proprietatea comună a celor, cari au muncit.* Dar vedem, că cea mai mare parte a capitalului și cea mai mare parte a averilor sint câștigate prin munca celui ce le poșede, de altă parte vedem pe bogați, săracind și ajunși în miserie. Unul și-a petrecut viața în muncă și crutare continuă, s'a lipsit de multe plăceri și comodități, numai ca să-și asigure o stare materială bună pentru el și pentru familia sa. Altul având avere bună, și-a risipit-o cu ușurință, câștigul l-a prădat în plăceri — de multe ori neonest. Ore drept e ca acești doi să fie puși pe aceeași treptă, ore mai poată zice cine-va, că acești doi trebuie să devină egali? Ore

însemnă egalitate a pune pe aceeași treptă pe cel lucrător și crutător, cu cel lenes și cu cel risipitor? Nu numai că nu e egalitate, dar e cea mai mare nedreptate, e *miséria și tâlhăria cea mai oribilă.* Ce fericire și mulțămire ar simți cel despoiat de bunul câștigat cu sudorea sa? În loc de fericire și mulțămire ar veni nemulțămirea și revolta, și pacea ar fi pierdută. Iată deci la ce să reduce basa, pe care vrea să pună social-democrația fundamentul societății omenești. Binele general nu o poată cere acésta, după cum afirmă Bebel și soții săi de principii, — căci binele general nu cere comiterea de *nedreptăți și de crime.*

(Va urma.)

Alesandru Papiu Ilarian.

(27 Sept. 1828 — 23 Oct. 1877.)

(Continuare.)

Tot pe timpul acesta, în anul 1860, făcu Papiu cercetări istorice valorose și interesante, și în biblioteca bogată a contelei Dzialinski din Kornik în Posnania Prusiei.

În biblioteca acésta renumită și avută în cărți rare și manuscrite originale, el a copiat *ex originali*, corespondința prețioasă a lui Mihail Eroul, a principilor ardelenesci Sigismund și Andrei Băthori, și a Voievozilor moldovenesci Irimie și Simeon Movilă etc. către curtea de Varșovia, „acte rătăcite din arhivele Poloniei.”¹⁾

Când se reîntorce din Berlin iarăși la Iași, el are o bogată colecție de documente istorice, cele mai multe până atunci necunoscute istoricilor români, cari tocmai din motivul acesta, prezintă o mare valoare pentru istoria noastră națională în multe puncte obscure și nu deplin înțeleasă înainte de cercetările sale.

Iar când mai târziu cu doi ani, la 1862, începe publicarea prețiosului său „Tesaur de monumente istorice”, afară de documentele istorice culese prin diferite biblioteci, mai ales în cea din Berlin, el mai poședa numeroase portrete de ale principilor români, făcute în străinătate de cei mai distinși artiști ai timpului. Asemenea mai dispunea de subscrieri și sigile domnesci, de planuri de cetăți și de bătaii, de charte vechi, între ele și de o chartă a Moldovei, și de alte documente istorice, tot atât de însemnate și necesare pentru de a putea împrumuta epocalei sale culegeri valoarea, ce culegerea sa de monumente istorice de fapt o are sub raportul ei științific.

Cu însemnatele monumente cuprinse în Tesaurul său istoric, cu apretierea și cu valoarea lor ne vom ocupa mai târziu, la locul său. Aci, pentru valoarea lor, spunem numai atâta, că unele din ele Papiu le publică încă în decursul cercetărilor sale, și dovadă despre importanța și interesul, ce ele îl prezintă în lumea noastră științifică din vremuri, e reproducerea lor în cele mai de samă foi și reviste ale noastre.

¹⁾ Vezi Tesaur de monumente istorice, tom. I. Pref. pag. VII.

Ast fel studiul său despre „Gramatica lui Șincai“¹⁾ din *Instrucțiunea Publică*, unde prima oră s'a publicat.²⁾ este reprodus și de *Revista Carpaților*.³⁾

Tratatul de alianță în contra Turcilor încheiat la anul 1542 între Petru Rareș, Domnul Moldovei și Ioachim, Electorul de Brandenburg,⁴⁾ aflător în arhivul secret al statului din Berlin, și publicat în *Uricariul*,⁵⁾ s'a reprodus, cu mică diferență, în *Foia pentru minte, inimă și literatură, Revista Carpaților, Naționalul, Steaua Dunării* etc.

Tot în anul acesta s'a publicat în *Revista Carpaților* și „Lugubre Monumentum“, un frumos studiu despre Ana Madyłowna sau Mohileasca (= Movileasca), una dintre cocónele Moldovei, carea mai întâiu a fost măritată după Max. Przerebski, voevodul de Lencici, a doua oră după Ioan Szedziwoj Czarukowski, castelanul de Lencici, a treia oră după Vlad Uljowski, voevodul Cracoviei, și în fine după Stanisław Potocki, mai pe urmă beliduce al Poloniei.⁶⁾

Acestei ducese a Poloniei, babă rea, mușere a patru bărbați sună „Monumentul de jale“ („Lugubre Monumentum“), ce-i scrisese un Polon anonim, și asupra căruia Papiu scrie la Dumineca Tomei din 1860, în Berlin, interesantul studiu, închinat amicului său George Sion, redactorul „Revistei Carpaților“, care l-a și publicat în revistă prin luna lui August aceluși an,⁷⁾ de unde mai târziu, la 1863, s'a reprodus și în *Tesaur*.⁸⁾

În scrisoarea comitivă Papiu scrie lui Sion:

„Îți promisesem, amice Sione, și câte un articol istoric pentru *Revista Carpaților*. Mă scuză că după împrejurări, care nu mă iartă a face mai mult, de o cam dată îți trimit, nu un articol istoric, ci numai un fragment din istoria cocónelor Moldovei.

„Dacă mi-ai da voie, și cu acesta mi-ai face o plăcere, ție ași dori să-ți închin acest fragment. Nu te vei uita la însemnătatea aceluia-și, ci vei considera, că amicii primesc de la amici, întru aducere aminte, ori ce lucru, de preț ori cât de mic.

„Mai mult de cât veri unde, în istorie, cocónelor mi-ar plăce să pot da locul întâi. Numai durere, cu această ocaziune de a mi-se prezenta matróna mai ilustre prin virtuțile lor, ci cocóne ca Ana Mohileasca.

„Istoria înfățișează nu numai exemple de imitat, ci și monstre de înecunjurat. Iară cei înțelepți nici aceste din urmă nu le trec cu vederea fără a le considera în uriciunea lor, și eu sper, că póte nici monumentul de jale, ce vă trimit, nu-l vor lege fără interes și fără vre-un folos.“⁹⁾

Papiu avé dreptate, când scriea cuvintele din urmă. Monumentul jalnic al Anei Mohileasca este într'adevăr interesant,

¹⁾ *Tesaur de monumente istorice*, tom. I. pag. 87 și urm.

²⁾ *Instrucțiunea Publică* din 1860, fascicolul din Februar.

³⁾ *Revista Carpaților* din 1860, semestrul I. pag. 48 și urm.

⁴⁾ *Tesaur de monumente istorice*, tom. III. pag. 7 și urm.

⁵⁾ *Uricariul*, partea IV. pag. 394 și urm.

⁶⁾ *Tesaur de monumente istorice*, tom. II. pag. 140.

⁷⁾ *Revista Carpaților* din 1860, semestrul II. pag. 114 și urm.

⁸⁾ Tom. II. pag. 197 și urm.

⁹⁾ *Revista Carpaților*, loc. cit. pag. 114. *Tesaur*, loc. cit. pag. 137.

și forméza o pagină caracteristică din „istoria cocónelor Moldovei“. Mai cu samă devine interesant așa pe cum Papiu ni-l înfățișează și esplică.

Ana Mohileasca era diu familia nero-ciților Movilescii, prin a căror nesăturată poftă de domnie Principatele românesce ajunseră a fi prădate și sărăcite în totă puterea cuvintului, cum s'ar zice, aduse la sapă de lemn.

Pe cum vedurăm mai sus, ea fu măritată în Polonia și avu patru bărbați. Adevărată năpastă această căsătorie și pentru Polonia și pentru țările românesce.

„Cât a fost în viață, zice Papiu, până la cele mai adânci bătrânețe n'a încetat de a incurca trebile Poloniei și ale Principatelor române. Cel puțin bărbații ei figuréza, pe cum vedurăm, în toate evenimentele cele triste de atunci ale Principatelor. Tóte încercările lor, tóte măiestriile lor, în Principate ca și în Polonia, au fost în deșert; tóte și tot de una începând de mai înainte de 1600 în cóce, au conjurat cele mai înfricoșate tempestăți, interne și esterne, căzăcesce și turcesce, asupra Principatelor și asupra Poloniei.“¹⁾

Nu e deci mirare, dacă Polonul anonim își varsă totă amărăciunea în „Lugubre Monumentum“, ce-l scrie în amintirea acestei vecinic intrigante femei. Și noi dăm, în versiune românescă, de-a întregul acest curios și caracteristic monument de jale:

Monument lugubru
la mormintul babei,
ducesei țării
Ana Mohileasca,
Română din viață, Grecă de credință și purtare
Polonă de căsătorie,
Femeie a trei bărbați, Dómnă a celui de a patra,
Vitregă copilului;
Móșa alegerii condeiane celei neferitate,
Nutricea apăsării cei impie a libertăților Poloniei
Iasca flacărilor civili, nutremintul Infernului,
În acest loc își depuse osemintele sale,
Bărbatulul său, adevăratului erede al vițiilor sale,
În viață nimic altă nu-l sfătui, după mórte nimic
altă nu-l lăsă,
Afară de măfestriile și virtuțile de a vecea republica.
Muri la anul 1666 al mântuirii lumii,
Anul al doilea al mântuirii Poloniei.
Saltă patrie!
Oh! cât de curând și cât de fericită ai răsufia,
Dacă atarî monstre mai ades ar espira!¹⁾

Și acum, după întreținerea acésta asupra „Monumentului lugubru“ a Anei Mohileasca, trecem mai de parte, și reluăm din nou firul intrerupt, continuând viața și activitatea lui Papiu iarăși în patria sa adoptivă, în capitala Moldovei, unde, reintors din Berlin, ajunge a fi consilier intim și dătător de ton principelui țării unite.

(Va urma.)

Prof. Dr. Ioan Rațiu.

ALBERTINA.

13 — Povestire. —

(Continuare.)

— E curios lucrul . . . și mai vedutu-l'ai după aceea?

— Da, la câte-va luni după mórtea tatălui meu — într'o zi eu mă primblam singură prin parc, de odată auđii că mă strigă pe nume un glas cam înădușit — dar bine cunoscut, mă întorsei și-l vedu-i aproape

¹⁾ *Tesaur*, loc. cit. pag. 142.

²⁾ *Tesaur*, loc. cit. pag. 139.

de mine, alerga-î înaintea lui zicându-î: — Pentru ce n'ai mai venit la mine? El mă îmbrătoșă, mă sărută, și-mi spuse, că nu póte veni la castel, dar se va îngriji să mă vadă în alt loc. Eú îi, răspunséi: D'apoi dacă va sci mama mea? Iar el zise: Nu trebuie să scie nici mamă-ta, nici alții, almintrelea eú nu mă voiú aréta mai mult.

— Eú l'am întrebat, că pentru ce asta, dar el îmi răspunsé: Veí sci mai târziu. Din ziua aceea nu l'am mai vedut de cât de puține ori, dar se îndestulia a-mi suride și a-mi face un sómn cu mâna și mergea mai departe fără de a vorbi cu mine.

— Mie, zise Ana — mi e fórte frică de omul acela, așa că de l'ași vedé aproape de mine ași muri de spaimă.

— O! el nu e de loc rău! Eú din contră mă simțesc atrasă în mod ne'nțeles cătră dñsul. Alaltă-ierí — în vreme ce eú eram aci singură, îl vedu venind spre mine fără de veste pe strada din stínga, la început m'am turburat puțin și voiam să fug, părându-mi lucru necuviincios ca să staú singură cu dñsul, dar o putere internă mă împingea să mă arunc în brațele sale. El se apropie și îmi zise cu vóce tremurătoare: — Albertină, scumpa mea Albertină, pentru ce nu-mi vorbesci nimic? Eú îi răspunsé: — Ce voesci de la mine? Cine ești? De nu-mi descoperi numele, eú nu mai pot nici nu trebuie să mă întrețin cu un necunoscut. El îmi replică suspinând: Eú trebuie să-ți descoper un secret forte mare, ce te privesce pe tine, dar acum mă simțesc prea mișcat, rógă pe Preasfinta Vergură ca să-mi deé tária de lipsă și preste câte-va zile veí sci cine sum eú și pentru ce m'am îngrijit atât de mult de tine în copilăria ta. Acestea zicându-le se depártă cu repezime. Din momentul acela eú nu mai am pace. Óre ce secret va fi și acesta? Inima-mi prezice ceva nenorocire! . . .

Ast fel vorbind, fetița se aruncă suspinând în brațele amiceí, carea îi zise:

— O scumpa mea, draga mea amică, în lucrul acesta eú nu pot să te sfătuesc . . . ai face bine să descoperi tot lucrul mamei tale și să ceri sfat dela dñsa.

— D'apoi dacă va sci necunoscutul, că eú am spus, și nu mi-ar mai descoperi acel secret ce zice că mă privesce?

— Atunci mai întârzie puțin și prima dată când îl veí vedé, stăi de el să-ți esplice misterul . . . până atunci mai bine va fi să rugăm pe cerésca nóstră Mamă ca să se milostivésca a te lumina și a-ți inspira modul cei mai bun cum să eși din nesiguranța asta torturătoare. Dar acum eú trebuie să te las, ziua a înaintat mult, și mama mea adoptivă va fi îngrijorată pentru mine. Așa dară la revedere, și Preasfinta Vergură să-ți ajute.

X.

Albertina rămânând singură îngenuchie și se rugă câtva timp apoi sezu lângă pesceră și zise întru sine: Mi se pare că n'am fost imprudentă vorbind cu Ana, nu i-am descoperit nici numele tatălui meu, nici suspiciunile mamei, cu privire la necunoscutul, dar pentru ce aceste palpítări și numai când mă gândesc la dñsul? Ce însemná acea forță internă ce mă împinge să mă arunc în brațele sale? Pentru ce când îl aproape de el îmi vine așa des pe buze dulcele nume de tată? . . . O Dumnezeu! meu, fie-î

milă de mine! nu permite ca să fac vre un lucru împotriva legii tale celei sfinte! . . . nu perminte să fac vre-o neplăcere bunei și iubitoare mele mame! . . . și dacă are de a-mi descoperi vre un secret — pe cum zice — de cum-va secretul acesta ar adauge o nouă durere inimei mele, dă-mi tăria și curajul de a mă întocmi întru toate după voia ta cea proasfintă! . . . De odată tresări și scose un mic țipet: vedy înainte sa pe necunoscutul, carele privindu-o cu iubire îi zise:

— Pentru ce plângi?

Fetița tăcu, iar el continuă:

— Spune-mi Albertină, cine e tinera aceea, ce vorbia cu tine mai înainte?

— E o biată orfană, care a fost aflată părăsită pe treptele bisericeii și apoi a fost luată din milă de o bună țerancă.

— Și tu avută și nobilă, care te tragi din familia d'Espinasse, tractezi așa de familiar cu o sormană țerancă fără nume?

— Dinsa e amica mea cea mai bună, și e așa de bună și gentilă în cât și mama mea o iubesc ca pe o a doua fică a sa. De altmintrelea ce vină are dinsa că părinții ei au părăsit-o? . . . Și apoi cine mai știe, da de familia ei e întocmai atât de nobilă și bogată ca și a mea sau poți mai mult! . . .

— E adevărat, zise necunoscutul, suspinând lung.

— Din contră — adause tinera — e sum foarte supărată, pentru că buna Ană în curând mă va părăsi, vrând să mērgă la o familie nobilă din orașul vecin — în calitate de camerieră.

Necunoscutul tresări și zise în sine:

— Dumnezeuu meu! așa dară eū trebuie să vorbesc cu tot prețul! apoi adresându-se către Albertina:

— Ascultă — adause, — a sosit momentul în care trebuie să-ți descoper cine sum eū, dar și acum simțesc că-mi lipsesc curajul, nu pot să-ți spun.

Rogă-te din nou Preacuratei Vergure Maria, ca să-mi dobândescă de la Dumnezeuu tăria necesară, și mâne să vii aici la pesceră — pregătită să ascuți o mare descoperire.

— Și pentru ce — întrebă Albertina tremurând în tot trupul, — pentru ce nu-mi descoperi acum acel secret?

— Ți-am spus că azi nu pot, trebuie să mă rog, să implorț iertarea lui Dumnezeuu înainte de a mă ruga de iertarea omenilor.

— Așa dară — esclamă copila — ești vinovat?! . . .

— Da, Albertină, — da, eū sum vinovat . . . foarte vinovat . . . și poți — continuă suspinând — poți după ce îți voi fi povestit istoria mea, tu vei trebui să mă blastemi! . . .

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărut:

„Enciclopedia Română”, publicată din însărcinarea și sub auspiciile „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, de Dr. C. Diaconovich, prim-secretarul Asociațiunii. Vol. III, Fasc. XXXI (Șimnicu—Tăciune).

Acastă fascicolă, — penultima a publicațiunii, — cuprinde aproape 2500 articole, și anume întreg restul literel S, pe cum și un număr mai mare de articole cu inițiala T.

Fasc. XXXII, cu care se va termina publicațiunea, va apăre încă în tōmna anului curent.

Abonamentele se fac la W. Kraft, în Sibiu și se primesc numai pentru publicațiunea întregă. Prețul de prenumerare pentru un tom broșurat cor. 20.—, legat cor. 23.20 (în România: lei 25.—, resp. 28.50).

Posta „Unirii”.

Al. N. Ne înveselesce mult promisiunea făcută, așteptăm cu plăcere scrisorile Dtale. La revedere! G. H. Gherla, I. C., Beghin. În aceeași zi s'au apdat la adresa D-Vōstre.

Editor și redactor răspunțtor:
Aurel C. Domșa.

(29) 8—20

Fundat în anul 1789.

ERNEST KRICKL & SCHWEIGER,

liferanți de curte ces, și reg. pentru materis de mētasă și ornamente sacre.

Viena I. Kohlmarkt 2.
„la perumbul alb”.

Recomandă

ornatele sacre, pregătite strict după ritul grec, ca de es. falone, diaconale, sticharil, saccos, omofor, epigonation, mitre, mandil, plasganice, baldachine, prapori etc. cum și tote utensile și vasele sacre de metal, ca disc, ciboriu, cruce, chivot, artoclasie, tricheriu și dicheriu, cadelnițe, candelabre etc. tote pregătite solid și cu prețul cel mai ieftin de fabrică.

Cataloge ilustrate se trimit la cerere gratis și franco.

Aducem la cunoșcința D-lor învēțatori, că Cartea de Cetire de Ștefan Pop s'a înlocuit cu:

CARTEA DE CETIRE

pentru clasa II. III. și IV. primară,

de I. F. Negruțiu și P. Ungurean,

care e compusă după tote cerințele didactice, ținând cont de dezvoltarea intelectuală a băieților după clase.

Cartea are format 8° pg. 310, leg. frumos, costă 1 C. + porto 10 fil.

Calendariul **1904** Unirii
pe anul e sub tipar

și la sfirșitul l. c. va fi gata. Va avē un cuprins foarte variu și bogat. Costă numai 50 fileri. + porto 10 fil.